

Наталія Басюк,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID ID 0000-0002-5964-6098
natabasyuk@ukr.net

Олена Гордієнко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID ID 0000-003-3384-3656
yelenagord110@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті обґрунтовується необхідність професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до оцінювання навчальних досягнень учнів як обов'язкової складової освітнього процесу і важливого елемента нової освітньої реформи. На основі аналізу наукової літератури розкрито сутність, особливості й ознаки формувального оцінювання, що активно впроваджується в Новій українській школі. Представлено результати проведеного анкетування за розробленим авторами опитувальником, які засвідчили недостатнє розуміння здобувачами вищої освіти поняття «оцінювання», його форми та значення для розвитку особистості молодшого школяра, а також зацентували на труднощах, які відчують студенти-практиканти у використанні інструментів формувального і підсумкового оцінювання. Авторами пропонується комплекс методичних заходів, які впроваджуються в освітній процес в Житомирському державному університеті імені Івана Франка і суттєво допомагають підвищити як рівень теоретичних знань, так і практичних навичок контрольної-оцінювальної діяльності студентів відповідно до вимог Нової української школи. Значною мірою формування компетенцій студентів спеціальності 013 Початкова освіта щодо здійснення системного контролю й об'єктивного оцінювання навчальних досягнень молодших школярів відбувається завдяки включенню до практичних занять із методик початкової освіти елементів оцінювання. Програючи фрагменти уроків на практичних заняттях, майбутні педагоги мають можливість практикувати інструментарій оцінювання. Обґрунтовано значення семінарів, тренінгів, круглих столів з теми «Оцінювання в НУШ», проєкту «Запрошені професіонали», вивчення практичного досвіду вчителів початкової школи у розширенні знань про оцінювальну діяльність. Серед важливих складових методичної підготовки майбутніх фахівців початкової ланки виділено курс за вибором «Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи». Він покликаний забезпечити професійну підготовку майбутнього педагога відповідно до потреб сучасної школи. Окреслено місце виробничої педагогічної практики у формуванні оцінювальної компетенції майбутнього вчителя початкових класів. Визначено перспективи дослідження проблеми підготовки педагогів початкової ланки освіти до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. Зроблено висновок, що впровадження в процес професійної підготовки майбутніх вчителів системи методичних заходів сприяє опановуванню контрольної-оцінювальною діяльністю на засадах компетентнісного підходу.

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів початкових класів, молодші школярі, оцінювання навчальних досягнень, Нова українська школа, формувальне і підсумкове оцінювання.

Basyuk Natalia, Gordienko Olena. Preparing future primary school teachers to assess student achievement

The new educational reform has made radical changes in the educational process of the primary school. Assessment of academic achievement of primary school students is one of its important components. Key changes have led to the revision and implementation of new approaches to assessing student learning outcomes. This, in turn, affected the need to modernize and improve the system of professional training of future primary school teachers, taking into account the requirements of the New Ukrainian School. Therefore, the issue of professional preparation for control and evaluation activities is extremely important. The article reveals the features of professional training of future primary school professionals to assess the academic achievements of junior high school students. The psychological and pedagogical literature on this problem is analyzed and the essence, features and signs of formative assessment and final assessment are revealed. The results of diagnosing students after pedagogical practice are presented and the shortcomings and difficulties of future teachers in assessing the learning outcomes of students are revealed. A set of methodological measures that are implemented in the educational process at Zhytomyr Ivan Franko State University and contribute to the formation of students' assessment competence is characterized. It is proved that the inclusion of assessment elements in practical classes on methods of primary education, active participation of students in seminars, trainings, round tables on «Assessment in NUS», the project «Invited professionals», the study of practical experience of primary school teachers helps to increase the theoretical level knowledge and practical skills of control and evaluation activities of students. An important place in the methodological training of future primary school teachers is occupied by the elective discipline «Assessment of educational achievements of primary school students». The purpose, tasks and approximate subjects of the course are presented; features of studying of separate subjects of a course are opened. The role of industrial pedagogical practice in the formation of the assessment competence of the future primary school teacher is characterized. Prospects for studying the problem of training primary school teachers to assess the academic achievements of primary school students are identified. It is concluded that the introduction of a system of methodological measures in the process of professional training of future teachers contributes to the mastery of control and evaluation activities on the basis of the competence approach.

Key words: *training of future primary school teachers, junior schoolchildren, assessment of academic achievements, New Ukrainian school, formative and final assessment.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Перед сучасною українською освітою, зокрема її початковою ланкою, постають важливі завдання, серед яких – формування творчої, успішної, працездатної особистості, яка розуміє необхідність свого постійного розвитку. Означена проблема має загальнодержавне значення, адже пов'язана з процесами становлення національної самосвідомості у незалежній державі. Пріоритетне значення має підготовка вчителя початкових класів, який усвідомлює власні невичерпні можливості у формуванні в учнів ключових компетентностей. Педагог, здатний до перманентного самовдосконалення та саморозвитку, покликаний готувати дітей до свідомого, дорослого, самостійного життя. А це неможливо без сформованого в дітей інтересу до навчання. Водночас часто спостерігаємо його зниження або й взагалі зникнення. Можливі причини цього явища: проблеми здоров'я дітей, помилки у виховному процесі, невисокий рівень компетентності педагога, який виявляється, зокрема, в неправильному підході до оцінювання навчальних досягнень учнів.

Нова українська школа зумовила ключові зміни в оцінюванні результатів навчання учнів початкових класів. Відтепер оцінювання не зводиться до якісної перевірки набутих знань і вмінь школяра, а допомагає йому побачити власні можливості, відчутти сильні та слабкі сторони, спонукає до самовдосконалення, дає змогу педагогові вибудувати індивідуальну освітню траєкторію кожної дитини. У Державному стандарті початкової освіти, Методичних рекомендаціях Міністерства освіти й науки України щодо оцінювання в початкових класах НУШ наголошується на впровадженні формувального оцінювання як одному з різновидів оцінювання [1; 3; 5]. Саме формувальне оцінювання спонукає кожного учня стати активним учасником освітнього процесу, підвищує мотивацію, розвиває уміння вчитися, допомагає досягати кращих результатів навчання. У цьому зв'язку проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців початкової ланки Нової української школи є вкрай важливими, а один з її аспектів – підготовка до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів – серед найважливіших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Контроль та оцінювання – обов’язкові складові освітнього процесу і педагогічної діяльності вчителя, тому цим питанням завжди приділялася належна увага, їх різні аспекти досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені. Так, розвиток внутрішніх мотивів контролю й оцінки як складових навчальної роботи вивчали В. Давидов, Д. Ельконін, Г. Цукерман; критерії та норми оцінювання на загальнодидактичному рівні – А. Алексюк, Н. Буринська, О. Ляшенко, С. Сухорський, М. Ярмаченко; принципи оцінювання, вимоги до його здійснення – Ю. Бабанський, Є. Перовський, Г. Щукіна; функції та завдання оцінювання – Ш. Амонашвілі, К. Делікатний, О. Локшина, В. Онищук, В. Полонський, О. Савченко, В. Сухомлинський; оцінку як засіб мотивації навчальної діяльності учнів аналізували Б. Ананьєва, О. Богданова, Л. Занкова, І. Лернер, О. Савченко, І. Якиманська. Теоретичні підходи до оцінювання знань студентів, обґрунтували Л. Артемчук, І. Булах, Г. Костюк, В. Кремень, І. Кулібаба, Л. Одерій, Є. Перовський; психологічні механізми цього процесу вивчили Б. Ананьєв, І. Галян, М. Наумов, І. Якиманська; педагогічні аспекти проблеми розглянули Ш. Амонашвілі, С. Близнюк, К. Делікатний, В. Паламарчук, В. Полонський, С. Подмазін, Л. Романишина, П. Сікорський. Проблему оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів на засадах компетентнісного підходу означено в працях Н. Бібік, Т. Байбари, М. Вашуленка, Н. Коваль, О. Прищепи, О. Савченко та ін.

З огляду на численні дослідження в окресленій галузі, проблема оцінювання є актуальна та все ще недостатньо вивчена, зокрема в аспекті зв’язку з розвитком особистості, індивідуалізацією та диференціацією освітнього процесу. Скільки писалось і говорилося про згубність шкільних оцінок для розвитку учнівської ініціативи та допитливості! Та саме життя підказує, що поряд із жагою пізнання істини учень хоче й свого життєвого успіху, а він виражається в похвалі вчителя, в його оцінці. Також залишається актуальною проблема системного підходу до цього процесу у зв’язку з концепцією Нової української школи. Успішне розв’язання означених питань дасть змогу вибудувати досконалішу систему оцінювання рівня навченості учнів, що стане важливим кроком у процесі піднесення якості освіти в Україні на кардинально новий рівень [9, с. 59].

Мета статті – проаналізувати проблему оцінювання як одну з основних складових реалізації завдань особистісно-орієнтованого навчання та поліпшення якості початкової освіти, дослідити результативність ознайомлення студентів – майбутніх учителів початкових класів із критеріями оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.

Основні **завдання** статті: проаналізувати проблему оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів як складової структури педагогічної діяльності вчителя; акцентувати на творчому підході до організації навчальної діяльності учнів початкової школи; дослідити ефективність упровадження в освітній процес підготовки майбутніх учителів початкових класів освітньої компоненти «Оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів».

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оцінювання – важливий елемент освітньої реформи. Перехід від знанневої школи до школи компетентностей суттєво змінив філософію оцінювання. Компетентнісне навчання вимагає нових підходів до оцінювання [4; 6; 8]. Раніше вчитель початкової школи знав, як оцінити учнівську роботу з допущеними орфографічними помилками чи неправильно розв’язаною задачею, але як оцінити вміння співпрацювати в команді, висловити свою думку, як визначити рівень самостійності, іншими словами, як оцінити компетентність, може викликати труднощі. Тому важливе завдання підготовки вчителя нової української школи – озброїти його інструментами правильного оцінювання навчальних досягнень учнів – дієвим механізмом формування пізнавального інтересу і мотивації дітей до навчання.

З метою визначення рівня усвідомлення студентами спеціальності 013 Початкова освіта Житомирського державного університету імені Івана Франка поняття «оцінювання» та методик його використання було розроблено анкету «Оцінювання в Новій українській школі: проблеми і труднощі» і запропоновано третьокурсникам після проходження навчальної практики з методик початкового навчання (I підготовчий цикл) у 5 семестрі. Опитуванням було охоплено 43 студенти. Результати анкетування представлено в таблиці 1.

Результати анкетування засвідчили недостатнє розуміння поняття *оцінювання* та його значення. Більшість студентів відчували труднощі у використанні інструментів формувального і підсумкового оцінювання і потребували консультацій. Це переконує в необхідності впровадження в освітній процес системи методичних заходів, що дає можливість підготувати майбутніх учителів початкових класів до контрольно-оцінювальної діяльності.

Аналіз відповідей студентів контрольної та експериментальної груп

№ з/п	Питання анкети	Аналіз відповідей студентів
1	Де Ви проходили педагогічну практику? Як Ви розумієте поняття оцінювання? Чи відчували Ви необхідність додаткових консультацій стосовно оцінювання навчальних досягнень учнів?	57% респондентів дали чітке визначення поняттю оцінювання; 20 (94%) з них потребували додаткових консультацій
2	Чи відчували труднощі в оцінюванні навчальних досягнень учнів?	17 (82%) респондентів відчували труднощі
3	Які питання оцінювання, на Вашу думку, варто розглянути на практичних заняттях?	18 (85%) не дали відповіді, 3 (15%) потребували з'ясування питань оцінювання роботи в парах, групах
4	Які питання оцінювання, на Вашу думку, висвітлені недостатньо і потребують доопрацювання?	18 (85%) потребували з'ясування питань оцінювання диктанту, списування, переказу, а також учнівських проєктів.
5	Які якості варто виявляти вчителю під час оцінювання навчальних досягнень учнів?	18 (85%) зазначили, що вчителю важливо виявляти доброзичливість, терпіння, такт.
6	У чому, на Вашу думку, виявляється індивідуальний підхід до учнів у процесі оцінювання?	18 (85%) не дали відповіді, 3 (15%) зазначили, що учням потрібно давати завдання відповідно до їх можливостей

Важливим елементом запропонованої системи є включення до практичних занять із методик початкової освіти матеріалу з оцінювання, що реалізується в Новій українській школі. Здобувачі вищої освіти, розробляючи конспекти уроків і програючи їх фрагменти на практичних заняттях, обов'язково використовують інструменти формуального оцінювання як необхідного атрибуту нової системи оцінювання. Розширюють знання студентів про оцінювальну діяльність вчителя семінари, тренінги з теми «Оцінювання у НУШ», вивчення практичного досвіду вчителів початкової школи, участь у проєкті «Запрошені професіонали». Також освітньо-професійна програма «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня, що реалізується в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, у переліку вибіркового освітніх компонент пропонує курс «Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи», вивчення якого планується на 3-му курсі. Мета: формування компетенції майбутніх фахівців щодо здійснення системного контролю й об'єктивного оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, реалізації завдань особистісно-орієнтованого навчання та як наслідок – поліпшення якості початкової освіти. Завдання: отримати знання критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів, форм та видів оцінювання; сформувані вміння використання різних видів контролю навчальної діяльності учнів, об'єктивно оцінювати досягнення школярів, фіксувати результати оцінювання навчальних досягнень у класних журналах; навчитись застосовувати творчий підхід до організації навчальної діяльності учнів початкової школи. Під час проходження курсу здобувачі також вивчають нормативно-правові документи з питань оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів, знайомляться з особливостями системи оцінювання в Новій українській школі, дізнаються, як оцінюють досягнення учнів в інших країнах і як можна врахувати цей досвід в Україні.

Одним із важливих питань, що передбачено програмою освітньої компоненти, є вплив педагогічної оцінки на психологічний стан молодшого школяра. Позитивне ставлення дитини до себе, яке сформувалося в дошкільному віці, в школі піддається серйозним випробуванням. У навчанні можуть бути як успіхи, так і помилки та невдачі, а отже, й низькі оцінки, що викликають гострі переживання: внутрішній протест і сором. Якщо задоволення і радість від досягнень мотивують до навчання, створюють позитивні емоції у стосунках із школою, то почуття гіркоти від невдач знижують самооцінку дитини, спричиняють зневіру, небажання вчитися, неусвідомлений конфлікт із оточенням. «Молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання якогось завдання як оцінювання себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя», – зазначається в Методичних рекомендаціях [3].

Учитель має уважно ставитись до такої особливості дитинства, як чутливість сприймання оцінки дорослих. Майбутнім фахівцям важливо усвідомити, що засвоєння знань повинно бути

пов'язане з домінуванням позитивних переживань учнів. Шкільне навчання, сповнене живих позитивних вражень – шлях до формування особистості, яка вміє глибоко розуміти інших, позитивно ставитись до людей і життя. Під час оцінювання доцільно характеризувати саме роботу учня, а не його особистість, використовуючи вислови на зразок: я твоєю роботою задоволена чи не задоволена; виконав правильно чи неправильно; сьогодні твоя відповідь повніша чи недостатньо повна, ніж на попередньому уроці тощо, замість: ти найрозумніший; я тобою не задоволена. У процесі контролю педагог має враховувати індивідуальні психологічні особливості дітей: більше заохочувати сором'язливих, пасивних; стриманіше і рідше – самовпевнених.

Вагоме місце у програмі курсу відводиться питанням формувального і підсумкового оцінювання. Особливістю формувального оцінювання є визначення індивідуального прогресу кожної окремої дитини, а не її відповідності певному визнаному еталону чи порівняння учнів між собою. Серед переваг формувального оцінювання – акцент на розвиткові в учнів уміння вчитися, а у вчителів загальної культури оцінювання [7, с. 38]. Уміння вчитися передбачає здатність учня організувати і контролювати свою діяльність, уміння самооцінювання та взаємооцінювання, що спонукає до самостійного здобуття знань. Педагог в оцінюванні має зосереджувати увагу на зусиллях, які доклав учень в процесі навчання. Висока загальна культура оцінювання вчителя сприяє самопізнанню, формуванню почуття гідності, впевненості у своїх силах, водночас – уміння слухати й чути інших, навіть своїх супротивників, цінити цікаві судження, здогадку. Таким чином, спричиняє серйозної зміни культурних норм, педагогічних звичок і парадигм.

Таблиця 2

*Орієнтовна тематика лекційних занять і розподіл годин із освітньої компоненти
«Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи»*

№	Теми	Теоретичні положення	К-ть годин
1	Система оцінювання в Новій українській школі	Мета, завдання і ціннісні орієнтири в Новій українській школі. Нормативно-правові документи з питань оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів в умовах НУШ. Педагогічна оцінка та психологічний стан молодшого школяра. Функції та форми оцінювання. Оцінювання в Україні на інших країнах. Оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.	4
2	Формувальне оцінювання	Сутнісні ознаки формувального оцінювання. Принципи та умови реалізації формувального оцінювання. Техніки формувального оцінювання. Таксономія Блума – Андерсона. Самооцінювання і взаємооцінювання як елементи формувального оцінювання. Техніки самооцінювання. Культура оцінювання.	4
3	Інструментарій формувального оцінювання	Компетентісно орієнтовані завдання у контексті формувального оцінювання. Особливості оцінювання учнівських проєктів. Методи оцінювання під час кооперативного навчання. Оцінювання під час дистанційного навчання.	2
4	Підсумкове оцінювання	Тематичні діагностувальні роботи. Підсумкове оцінювання та узагальнення результатів. Свідоцтво досягнень. Вимоги до ведення класного журналу.	2
5	Оцінювання навчальних досягнень учнів з навчальних предметів	Практика оцінювання навчальних досягнень з української мови та читання; з математичної освітньої галузі. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з різних освітніх галузей. Оцінювання наскрізних умінь учнів. Дієві підходи до взаємодії з батьками під час оцінювання.	4

Ще одна особливість формувального оцінювання – це акцент на емоційному інтелекті молодших школярів і на так званих м'яких (соціальних) навичках (soft skills): уміння ефективно комунікувати, співпрацювати в парі і в групі, висловлювати свою думку, критично мислити, аналізувати, шукати варіанти розв'язання проблеми, вирішувати конфлікти, брати на себе відповідальність за власні дії, виражати свої емоції, приборкувати їх, спрямовувати на досягнення цілей. Ці навички дозволять стати успішним [10].

Під час вивчення освітньої компоненти «Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» студенти опановують алгоритм організації формувального оцінювання для вчителя, проєктують фрагменти уроків із використанням різноманітних технік формувального оцінювання, вчать будувати розгорнуті оцінні судження, розробляти критерії оцінювання, заповнювати класний

журнал та свідоцтво досягнень, створюють завдання для діагностувальних робіт із різних навчальних предметів. Орієнтовну тематику лекційних занять і розподіл годин із освітньої компоненти «Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» наводимо у таблиці 2.

Майбутні педагоги апробують вивчений інструментарій оцінювання у процесі виробничої педагогічної практики, значення якої важко переоцінити. Вони усвідомлюють, які техніки формування оцінювання ефективніші у використанні на початку уроку з метою актуалізації опорних знань і мотивації учнів, а які – під час вивчення нового матеріалу чи на етапі узагальнення системи знань. Готуючись до практики, студенти виконують проєктне завдання: розробити пам'ятку «Складові ефективного управління класом», де представляють інформацію та конкретні поради на допомогу молодому педагогові. Наводимо *пам'ятку*, складену студентами.

1. *Облаштування комфортного фізичного середовища.* (Навчальних зон). Робоче місце має бути цікавим, упорядкованим та зручним, облаштованим для роботи й відпочинку. На облаштування вчитель впливає опосередковано. Від нього залежить оформлення (із залученням дітей). Дизайн класу – творчий процес, що триває впродовж усього навчального року. Меблі розташовуються так, щоб можна було підійти до кожної дитини. Варто передбачити можливість взаємодії дітей. Навчальні матеріали розміщуються доступно. Має бути місце для занять, для спілкування і відпочинку.

2. *Налагодження турботливих дружніх взаємовідносин у класі.* Найважливішим компонентом ефективного менеджменту в класі є відносини. Вони починаються біля входу до школи. Ритуал привітання для дитини – можливість відчути свою важливість для вчителя. Для педагога – інформація про настрій учнів. Ця інформація важлива для ранкових рутин – ранкового кола та щоденника вражень. Дослідження довели, що учні, які відчувають до себе повагу і турботу, поведуться просоціально і відповідально, дотримуються класних правил та рутин, виконують домашні завдання. Учні відчувають, коли вчитель турбується про них. Це напряму впливає на їх поведінку.

3. *Розроблення правил і впровадження рутин.* Для ефективної роботи класу потрібні зрозумілі правила, які регулюють поведінку, та якісні рутини, що вивільняють час для навчання. Рутини – необхідні і передбачувані задачі, дають учням розуміння, що, як, для чого і в якій послідовності виконувати. Правила класу розробляють усім класом та приймають на початку року, оформляють та розміщують на видному місці. Правила включають: поведінкові аспекти (ходити спокійно, говорити тихо...), безпеку в класі (обережно поводитись з приладдям...), повагу (слухати інших, поважати однокласників...), зусилля (виконувати завдання старанно, готуватись до уроку завчасно...)

4. *Ефективний план уроку.* Існує тісний зв'язок між цікавими, мотивувальними завданнями та ефективним управлінням класом.

5. *Проактивний підхід до дисципліни.* Сучасний учитель має говорити лише 10% часу. 90% – спілкуються учні. Тиша може бути тільки під час контрольної роботи. Дисциплінований клас – коли вчитель і учні поважать одне одного, вміють слухати, відповідально виконують завдання, розмовляють, не перебиваючи інших, дбають про себе й інших, дбайливо ставляться до речей.

Наприкінці робочого дня молодому вчителю корисно провести рефлексію, аналіз подій: *що вдалося, чому?; що ні, чому?* Студенти починають розуміти: немає єдиного чарівного рецепта, можливе різне комбінування стратегій. Тільки під час практики та в процесі здобуття досвіду відбувається «тренування», відточування педагогічної майстерності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Отже, серед важливих завдань підготовки вчителя нової української школи – навчити правильно проводити оцінювання навчальних досягнень учнів, що стимулюватиме пізнавальний інтерес школярів, а не руйнувати його. Вчителю буває важко фіксувати і оцінювати реальні досягнення конкретного учня. Це зумовлює пошуки нових підходів до оцінювання, які дозволять запобігти негативних моментів. Узагальнюючи отримані результати, рекомендуємо впровадити у систему підготовки вчителів початкових класів систему завдань для формування в них умінь проводити оцінювання навчальних досягнень учнів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Зокрема, потребують подальших досліджень проблеми підготовки студентів – майбутніх учителів початкових класів до проведення оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами, в інклюзивному просторі, під час переходу від формування оцінювання до бального в 4 класі. Адже організаційно-методичні можливості вчителя невичерпні, як і саме дитинство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової загальної освіти: затв. постановою Каб.Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 38.
2. Канівець Т.М. Основи педагогічного оцінювання: навч.-метод. посіб. Ніжин: Вид-во ПП Лисенко М.М., 2012. 102 с.
3. Методичні рекомендації щодо формуального оцінювання учнів (До листів МОН України від 18.05.2018 №2.2-1250 та від 21.05.2018 №2.2-1255). URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2337-yak-zdysnyuvati-formuvalne-otsnyuvannya-uchniv-1-klasu>.
4. Морзе Н.Б., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2013. №6. С. 45–57.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 липня 2021 р. № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти». URL: <https://imzo.gov.ua/2021/07/15/nakaz-mon-vid-13-07-2021-813-pro-zatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsiy-shchodo-otsiniuvannia-rezul-tativ-navchannia-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/>.
6. Нова українська школа: poradnik dla vchytelia. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
7. Оцінювання в освітньому процесі початкової школи: навч.-метод. посіб. Вид 2-е, переробл. і доп. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 83 с.
8. Савченко О. Я. Початкова школа в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. №1–2. С. 3–8.
9. Хохліна О.П. Удосконалення змісту навчання та особливості оцінювання навчальних досягнень учнів допоміжної школи. *Дефектологія*. 2002. №3. С. 56–70.
10. Myronchuk N. Information and communication technologies as a means for the educational process actors' self-organization. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. T. 75. № 1. С. 202–211.

REFERENCES

1. Derzhavnyj standart pochatkovoї zahal'noi osvity: zatv. postanovoiu Kab.Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87. *Uriadovij kur'ier*. 2018. № 38. [in Ukrainian].
2. Kanivets' T.M. Osnovy pedahohichnoho otsiniuvannia: navch.-metod. posib. Nizhyn: Vyd-vo PP Lysenko M.M., 2012. 102 s. [in Ukrainian].
3. Metodychni rekomendatsii schodo formuval'noho otsiniuvannia uchniv (Do lystiv MON Ukrainy vid 18.05.2018 №2.2-1250 ta vid 21.05.2018 №2.2-1255). URL: <https://vzv.pedrada.tsom.ua/artitsle/2337-iak-zdysniuvati-formuvalne-otsniuvannia-uchniv-1-klasu>. [in Ukrainian].
4. Morze N.B., Barna O.V., Vember V.P. Formuval'ne otsiniuvannia: vid teorii do praktyky. Informatyka ta informatsijni tekhnolohii v navchal'nykh zakladakh. 2013. №6. S. 45–57. [in Ukrainian].
5. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 13 lypnia 2021 r. № 813 «Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsij schodo otsiniuvannia rezul'tativ navchannia uchniv 1-4 klasiv zakladiv zahal'noi seredn'oi osvity». URL: <https://imzo.gov.ua/2021/07/15/nakaz-mon-vid-13-07-2021-813-pro-zatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsiy-shchodo-otsiniuvannia-rezul-tativ-navchannia-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/>. [in Ukrainian].
6. Nova ukrains'ka shkola: poradnyk dlia vchytelia. K.: TOV Vydavnychyj dim «Pleiady», 2017. 206 s. [in Ukrainian].
7. Otsiniuvannia v osvith'omu protsesi pochatkovoї shkoly: navch.-metod. posib. Vyd 2-e, pererobl. i dop. Kharkiv: Drukarnia Madryd, 2020. 83 s. [in Ukrainian].
8. Savchenko O. Ya. Pochatkova shkola v konteksti idej Novoi ukrains'koi shkoly. Ridna shkola. 2018. №1–2. S. 3–8. [in Ukrainian].
9. Khokhlina O.P. Udoskonalennia zmistu navchannia ta osoblyvosti otsiniuvannia navchal'nykh dosiahnen' uchniv dopomizhnoi shkoly. Defektolohiia. 2002. №3. S. 56–70. [in Ukrainian].
10. Myronchuk N. Information and communication technologies as a means for the educational process actors' self-organization. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. T. 75. № 1. S. 202–211. [in English].

Матеріал надійшов до редакції 20.01.2022 р.